

ПРОЄКТ ПРИМІРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ПЕРВИННОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ (ІНТЕРНАТУРИ) «СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА»

Мішалов В. Д.¹, Бачинський В. Т.², Дядик О. О.¹, Гуріна О. О.¹, Заріцька В. І.¹,
Варфоломєєв Є. А.¹

¹Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна
²Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

Резюме. У публікації запропонований проєкт дворічної примірної освітньої програми первинної спеціалізації (інтернатури) «Судово-медична експертиза» для підготовки лікарів-судово-медичних експертів в Україні.

Мета роботи: надати інформацію щодо проєкту дворічної примірної освітньої програми первинної спеціалізації (інтернатури) «Судово-медична експертиза» для підготовки лікарів-судово-медичних експертів в Україні.

Результати. Загальний обсяг навчання в інтернатурі зі спеціальності «Судово-медична експертиза» становить 2 роки: 22 місяці, 3960 години, 132 кредити Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, з яких передбачено: 1) 6 місяців навчання на кафедрі та суміжних кафедрах (1080 годин, 36 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи). За вимогами Міністерства охорони здоров'я України інтерн перебуває на кафедрі не більше 3-х місяців протягом одного навчального року; 2) 16 місяців стажування на базі Державної спеціалізованої установи «Бюро судово-медичної експертизи» (2880 годин, 96 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи).

Висновки. Запропонований проєкт дворічної примірної освітньої програми первинної спеціалізації (інтернатури) «Судово-медична експертиза» і навчального плану, які містять повний обсяг систематизованих теоретичних знань і достатній обсяг практичних навичок, опанування яких є необхідним для якісної підготовки лікаря-фахівця зі спеціальності «Судово-медична експерта».

Ключові слова: спеціалізація, інтернатура, судово-медична експертиза.

У 2021 р. згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України від 22.06.2021 № 1254 [1] для спеціальності «Судово-медична експертиза» була скасована така форма післядипломної підготовки як інтернатура. Спочатку запропонували замінити її тримісячною спеціалізацією після проходження інтернатури за спеціальністю «Патологічна анатомія» [1], а з 19.02.2024 р. – шестимісячними курсами спеціалізації для лікарів-судово-медичних експертів, які не працювали більше трьох років за своєю спеціальністю, завершили навчання в інтернатурі за спеціальністю «Судово-медична експертиза» до 2021 р. включно, для лікарів, що здобули ступінь магістра в галузі знань «Охорона здоров'я» за спеціальностями: 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» [2, 3]. Програма підготовки передбачала 31,2 кредити або 936 годин: професійне спрямування – 29,4 кредита Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (882 години) і загальне професійне спрямування – 1,8 кредита ЄКТС (54 години).

Ураховуючи необхідність постійного поповнення чисельності лікарів-судово-медичних експертів на заміну осіб пенсійного віку та суттєвого збільшення експертного навантаження під час воєнного стану, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика разом з Асоціацією судових медиків України і Державною спеціалізованою установою (ДСУ) «Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України» систематично наголошували про нагальну потребу введення спеціальності «Судово-медична експертиза» до переліку спеціальностей для здобуття вищої освіти в інтернатурі через внесення змін до Наказу МОЗ України від 22.06.2021 № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію».

Ця позиція є однією із актуальних потреб у стані судово-медичної експертної служби України сьогодні і в перспективі. Скасування інтернатури призвело насамперед до кадрових втрат у бюро судово-медичної експертизи, а наслідком цього стало перенавантаження роботи судово-медичної експертизи України, яка на сьогодні забезпечує дотримання прав і свобод громадян України, оскільки надає слідчо-судовим органам доказову базу під час розкриття злочинів, особливо під час широкомасштабної воєнної агресії російської федерації проти України [4-5].

Окрім цього, Віктор Бачинський та Андрій Падуре репрезентували порівняльний аналіз підготовки лікаря-судово-медичного експерта в Україні і країнах Європи та Балтії. Автори показали, що в Європі для опанування спеціальності «Судово-медична експертиза» обов'язковим є проходження резидентури (аналог інтернатури), тривалість навчання в якій варіює від 3 до 5 років (у Швейцарській Конфедерації 5, 5-6 років) [4]. З метою підвищення престижу і відповідальності судово-медичної експертної служби в Україні вони надали такі пропозиції: «1) поновити у вищих медичних навчальних закладах кафедри судової медицини; 2) післядипломну підготовку лікарів зі спеціальності «Судово-медична експертиза» здійснювати через інтернатуру, магістратуру чи резидентуру» [4]. Нарешті, у травні 2024 року МОЗ України видав наказ від 11.05.2024 № 820 «Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 06 травня 2024 року № 788» [5], який і надає можливість навчання в інтернатурі за спеціальністю «Судово-медична експертиза» протягом двох років, яка охоплюватиме й курс із судово-медичної патоморфології.

Мета роботи – надати інформацію щодо проекту дворічної примірної освітньої програми первинної спеціалізації (інтернатури) «Судово-медична експертиза» для підготовки лікарів-судово-медичних експертів в Україні.

Результати. Ураховуючи ініціативу МОЗ України щодо відновлення інтернатури за спеціальністю «Судово-медична експертиза» для підготовки майбутніх судово-медичних експертів в Україні, робоча група в складі науково-педагогічних працівників кафедри морфології, клінічної патології та судової медицини Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (НУОЗУ) та членів експертної і робочої групи МОЗ України з питань удосконалення нормативно-правового регулювання та розвитку судово-медичної експертної служби України був створений проєкт примірної програми первинної спеціалізації (інтернатури) «Судово-медична експертиза». Рецензентами програми стали зовнішні стейкхолдери (замовники): 1) Валерій Гунас – завідувач кафедри судової медицини та права Вінницького Національного медичного університету імені М. І. Пирогова та 2) Ігор Іваськевич – начальник ДСУ «Івано-Франківське обласне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України», доктор філософії.

Загальний обсяг навчання в інтернатурі зі спеціальності «Судово-медична експертиза» становить **2 роки**: 22 місяці, 3960 години, 132 кредити ЄКТС, з яких передбачено:

1) **6 місяців** навчання на кафедрі та суміжних кафедрах (1080 годин, 36 кредити ЄКТС). За вимогами МОЗ України інтерн перебуває на кафедрі не більше 3-х місяців протягом одного навчального року.

2) **16 місяців** стажування на базі ДСУ «Бюро судово-медичної експертизи» (2880 годин, 96 кредитів ЄКТС).

Навчання в інтернатурі розпочинається з 1 серпня на базі стажування під управлінням керівника інтернатури у відділах та відділеннях лабораторії ДСУ «Бюро судово-медичної експертизи» згідно з навчальним планом, у якому вказана кількість навчальних годин, що виділяються для ознайомлення і засвоєння певного розділу програми та термін перебування у кожному з відділень (в тижнях).

За графіком навчального процесу для інтернів судово-медичних експертів **I-го періоду** навчання на кафедрі морфології, клінічної патології та судової медицини НУОЗУ передбачено у 2024 році: серпень (1 місяць або 4 тижні) – на базі стажування; вересень – листопад (3 місяці або 12 тижнів) – навчання на кафедрі. Передбачені залік – співбесіда (проміжна атестація).

II-й період навчання передбачає: 1) у 2025 році навчання на кафедрі 2 місяці: березень-квітень; 2) у 2026 році: навчання на кафедрі з 1 по 30 червня. Заходи з оцінювання результатів проходження інтернатури зі спеціальності «Судово-медична експертиза» проводяться відповідно до Наказу МОЗ

України від 22.06.21 № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську спеціалізацію» (у редакції наказу МОЗ від 16 березня 2022 року № 493) та складаються з базового, поточного, проміжного та підсумкового оцінювання (атестація) [2]. Підсумкове оцінювання (атестація) лікарів-інтернів передбачає: 1) ліцензійний інтегрований іспит «Крок 3»; 2) іспит з оволодіння практичними навичками, після закінченню якого проводять співбесіду зі спеціальності [2].

Нижче наведений перелік обов'язкових компонент (ОК) освітньої програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Судово-медична експертиза», який перебуває відповідно до програм з інтернатури попередніх років таблиці 1. Водночас на вимогу часу і на шляху до Європейської інтеграції ми додали інформацію про «Європейську Конвенцію з прав людини», «Стамбульський протокол», «Стамбульську конвенцію» та інші міжнародні нормативно-правові акти, а також виділили в окремий підрозділ тему «Комплексний підхід при проведенні ідентифікації загиблих під час збройних конфліктів і техногенних катастроф». Навчання за додатковими програмами передбачає 60 годин, а їх перелік також наведений у таблиці 1.

Таблиця 1

Освітня частина

Код компоненти	Назва обов'язкової компоненти
ОК 1	Судово-медична служба в системі охорони здоров'я України. «Європейська Конвенція з прав людини», «Стамбульський протокол», «Стамбульська конвенція» та інші міжнародні нормативно-правові акти
ОК 2	Розлад здоров'я та смерть від ушкоджень
ОК 3	Автомобільні травми
ОК 4	Мотоциклетна та велосипедна травми
ОК 5	Травма від дії рейкового транспорту
ОК 6	Авіаційна травма
ОК 7	Спортивна травма
ОК 8	Ушкодження, які виникають при падінні
ОК 9	Промислова та сільськогосподарська травма
ОК 10	Ушкодження гострими предметами
ОК 11	Вогнепальні ушкодження, вибухова травма
ОК 12	Розлад здоров'я та смерть від дії електрики
ОК 13	Розлад здоров'я та смерть від дії низької та високої температур
ОК 14	Розлад здоров'я та смерть від змін атмосферного тиску
ОК 15	Розлад здоров'я та смерть від дії променистої енергії
ОК 16	Розлад здоров'я та смерть при порушенні зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами, утоплення та раптова смерть у воді
ОК 17	Розлад здоров'я та смерть від отруєнь
ОК 18	Судово-медична експертиза потерпілих, осіб, які звинувачуються, та інших
ОК 19	Огляд трупу на місці його виявлення
ОК 20	Судово-медична експертиза трупу
ОК 21	Судово-медична експертиза трупу при раптовій смерті
ОК 22	Судово-медична експертиза трупів новонароджених
ОК 23	Судово-медична експертиза речових доказів в судово-медичній лабораторії
ОК 24	Судово-медична експертиза за матеріалами судових та слідчих справ
ОК 25	Комплексний підхід при проведенні ідентифікації особи під час збройного конфлікту або техногенної катастрофи
ДП1	Патологічна анатомія
ДП2	Медицина невідкладних станів
ДП3	Військово-медична підготовка
ДП4	Військово-спеціальна підготовка
ДП5	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях

Практична частина навчання становить 16 місяців стажування на базі ДСУ «Бюро СМЕ» (2880 годин, 96 кредитів ЄКТС), а орієнтовний розподіл навчального навантаження наведений у таблиці 2. Зазначимо, що з огляду на широке впровадження ДНК-досліджень в бюро судово-медичної експертизи України за останні 3 роки, доцільним було ввести в ОК25 «Комплексний підхід при проведенні ідентифікації загиблих під час збройного конфлікту або техногенної катастрофи» такі компетентності: «Молекулярно-генетична експертиза. Особливості ДНК-ідентифікації. Особливості відбору біоматеріалу від трупів та/або людських решток для ДНК-ідентифікації. Послідовність робочих процесів проведення ДНК-типування, аналіз генетичного профілю». А оволодіння практичними навичками з ідентифікації у деяких бюро може забезпечувати структурний підрозділ судово-медичної молекулярної генетики.

Таблиця 2

Практична частина

№ за/п	Назва структурного підрозділу
1	Відділ судово-медичної експертизи трупів
2	Відділення судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених і інших осіб
3	Відділення судово-медичної гістології
4	Відділення судово-медичної криміналістики
5	Відділення судово-медичної імунології
6	Відділення судово-медичної цитології
7	Відділення судово-медичної токсикології
8	Структурний підрозділ судово-медичної молекулярної генетики

Висновки. Отже, запропоновані проєкт дворічної примірної освітньої програми первинної спеціалізації (інтернатури) «Судово-медична експертиза» і навчальний план містять повний обсяг систематизованих теоретичних знань і достатній обсяг практичних навичок, опанування яких є необхідним для якісної підготовки лікаря-фахівця зі спеціальності «Судово-медична експерта».

Література

1. Міністерство охорони здоров'я України. Про затвердження переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями, зареєстроване в Міністерстві юстиції України. Наказ Міністерства охорони здоров'я від 25.11.2022 № 2136 [Інтернет]. Київ: МОЗ України; 2022[цитовано 2024 Січ 18]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1555-22#Text>
2. Міністерство охорони здоров'я України. Про затвердження Положення про інтернатуру. Наказ Міністерства охорони здоров'я від 22.06.2021 № 1254 [Інтернет]. Київ: МОЗ України; 2021[цитовано 2024 Січ 18]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-21#Text>
3. Міністерство охорони здоров'я України. Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 № 1347. [Інтернет]. Київ: МОЗ України; 2023[цитовано 2024 Січ 18]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1362-23#Text>
4. Бачинський ВТ, Падуре АМ. Порівняльний аналіз підготовки лікаря-судово-медичного експерта в Україні та країнах Європи. Судово-медична експертиза. 2023;1:5-9. doi: 10.24061/2707-8728.1.2023.1
5. Міністерство охорони здоров'я України. Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 06 травня 2024 року № 788. Наказ Міністерства охорони здоров'я від 11.05.2024 № 820 [Інтернет]. Київ: МОЗ України; 2024[цитовано 2024 Чер 06]. Доступно: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-11052024-820-pro-vnesennja-zmin-do-nakazu-ministerstva-ohoroni-zdorov%e2%80%99ja-ukraini-vid-06-travnja-2024-roku-788>.

References

1. Ministerstvo okhorony zdorov'ia Ukrainy. Pro zatverdzhennia pereliku tsykliv spetsializatsii ta tematychnoho udoskonalennia za likars'kymy ta farmatsevychnymy (provizors'kymy) spetsial'nostiamy, zareiestrovane v Ministerstvi yustytzii Ukrainy [On the approval of the list of cycles of specialization and thematic improvement in medical and pharmaceutical (pharmaceutical) specialties, registered in the Ministry of Justice of Ukraine]. Nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ia vid 25.11.2022 № 2136 [Internet]. Kyiv: MOZ Ukrainy; 2022[tsytovano 2024 Sich 18]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1555-22#Text> (in Ukrainian)
2. Ministerstvo okhorony zdorov'ia Ukrainy. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro internaturu [On the approval of the Internship Regulation]. Nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ia vid 22.06.2021 № 1254 [Internet]. Kyiv: MOZ Ukrainy; 2021[tsytovano 2024 Sich 18]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-21#Text> (in Ukrainian)
3. Ministerstvo okhorony zdorov'ia Ukrainy. Pro zatverdzhennia Pereliku tsykliv spetsializatsii ta tematychnoho udoskonalennia za likars'kymy ta farmatsevychnymy (provizors'kymy) spetsial'nostiamy [On the approval of the List of cycles of specialization and thematic improvement in medicinal and pharmaceutical (pharmaceutical) specialties]. Nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ia Ukrainy vid 25.07.2023 № 1347. [Internet]. Kyiv: MOZ Ukrainy; 2023[tsytovano 2024 Sich 18]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1362-23#Text> (in Ukrainian)
4. Bachyns'kyi VT, Padure AM. Porivnial'nyi analiz pidhotovky likaria-sudovo-medychnoho eksperta v Ukraini ta krainakh Yevropy [Comparative analysis of the training of doctor-forensic medical expert in ukraine and european countries]. Sudovo-medychna ekspertyza. 2023;1:5-9. doi: 10.24061/2707-8728.1.2023.1 (in Ukrainian)
5. Ministerstvo okhorony zdorov'ia Ukrainy. Pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva okhorony zdorov'ia Ukrainy vid 06 travnia 2024 roku № 788 [On amendments to the order of the Ministry of Health of Ukraine of May 6, 2024 No. 788]. Nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ia vid 11.05.2024 № 820 [Internet]. Kyiv: MOZ Ukrainy; 2024[tsytovano 2024 Cher 06]. Dostupno: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-11052024-820-pro-vnesennja-zmin-do-nakazu-ministerstva-okhoroni-zdorov%e2%80%99ja-ukraini-vid-06-travnja-2024-roku-788> (in Ukrainian)

PROJECT OF THE EXEMPLARY EDUCATIONAL PROGRAMME OF THE PRIMARY SPECIALISATION (INTERNSHIP) «FORENSIC MEDICAL EXAMINATION»

Mishalov V. D.¹, Bachynskiy V. T.², Dyadyk O. O.¹, Gurina O. O.¹, Zaritska V. I.¹,
Varfolomeev E. A.¹

¹ ShupykNational Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

²Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine

Summery. The article proposes a project of a 2-year model educational programme of primary specialisation (internship) «Forensic medical examination» for training of forensic doctors in Ukraine.

Aim of the work. To provide information about the project of 2-year model educational program of primary specialisation (internship) «Forensic Medicine» for training of forensic doctors in Ukraine.

Results. The total duration of internship in specialisation «Forensic medical examination» is 2 years: 22 months, 3960 hours, 132 credits of the European Credit Transfer and Accumulation System, including 1) 6 months of training in the department and related departments (1080 hours, 36 ECTS credits). According to the requirements of the Ministry of Health of Ukraine, the trainee stays at the Department for no more than 3 months during an academic year; 2) 16 months internship at the State specialised institution «Forensic Medical Examination Bureau» (2880 hours, 96 credits of the European Credit Transfer and Accumulation System).

Conclusions. The proposed project of a two-year model educational program of the primary specialization (internship) «Forensic medical examination» and the curriculum containing a full volume of systematized theoretical knowledge and a sufficient volume of practical skills, the mastery of which is necessary for the quality education of a doctor-specialist in the specialization «Forensic medical expert».

Keywords: specialisation, internship, forensic examination.

Відомості про авторів:

Мішалов В. Д. – доктор медичних наук, професор, професор кафедри морфології, клінічної патології та судової медицини Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна, e-mail: volodymyr.d.mishalov@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7617-1709

Бачинський В. Т. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри судової медицини та медичного правознавства Буковинського державного медичного університету, начальник КМУ «Обласне бюро судово-медичної експертизи» Департаменту охорони здоров'я Чернівецької ОДА, м. Чернівці, Україна, e-mail: bachynskyi.viktor@bsmu.edu.ua, ORCID: 0000-0002-6955-7507

Дядик О. О. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри морфології, клінічної патології та судової медицини Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна, e-mail: pathology-nmapo@ukr.net

Гуріна О. О. – кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри морфології, клінічної патології та судової медицини Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна, e-mail: k-sme@nmapo.edu.ua ORCID: 0000-0003-3985-2887

Заріцька В. І. – кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри морфології, клінічної патології та судової медицини Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна, e-mail: pathology-nmapo@ukr.net

Варфоломєєв Є. А. – доктор філософії, асистент кафедри морфології, клінічної патології та судової медицини Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна, e-mail: war.fall.ev@gmail.com

Information about authors:

Mishalov V. D. – Doctor of Medical Science, Professor, Professor of the Department of Morphology, Clinical Pathology and Forensic Medicine of Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: volodymyr.d.mishalov@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7617-1709

Bachynskyi V. T. – Doctor of Medical Science, Professor, Head of the Department of Forensic Medicine and Medical Law, Bukovinian State Medical University, Head of the CMI «Regional Bureau of Forensic Medical Examination» of the Department of Health Protection of the Chernivtsi Regional State Administration, Chernivtsi, Ukraine e-mail: bachynskyi.viktor@bsmu.edu.ua, ORCID: 0000-0002-6955-7507

Dyadyk O. O. – Doctor of Medical Science, Professor, Head of the Department of Morphology, Clinical Pathology and Forensic Medicine of Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: pathology-nmapo@ukr.net

Gurina O. O. – Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Morphology, Clinical Pathology and Forensic Medicine of Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: k-sme@nmapo.edu.ua, ORCID: 0000-0003-3985-2887

Zaritska V. I. – Candidate of Medical Science, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Morphology, Clinical Pathology and Forensic Medicine of Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: pathology-nmapo@ukr.net

Varfolomeev E. A. – Philosophy Doctor, Assistant Professor of the Department of Morphology, Clinical Pathology and Forensic Medicine of Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: war.fall.ev@gmail.com